

Ενότητα 11^η Ο σεβασμός προς τους γονείς μέλημα του νόμου

Ὅς ἂν τολμήσῃ πατέρα ἢ μητέρα
ἢ τούτων πατέρας ἢ μητέρας τύπτειν,
πρῶτον μὲν ὁ προστυχγάνων βοηθεί-
τω,
καὶ ὁ μὲν μέτοικος ἢ ξένος εἰς προεδ-
ρίαν τῶν ἀγώνων καλείσθω βοηθῶν,
μὴ βοηθήσας δὲ ἀειφυγίαν ἐκ τῆς χώ-
ρας φευγέτω·
ὁ δὲ μὴ μέτοικος βοηθῶν μὲν ἔπαινον
ἔχέτω,
μὴ βοηθῶν δὲ, ψόγον·
δοῦλος δὲ βοηθήσας μὲν ἐλεύθερος
γιγνέσθω,
μὴ βοηθήσας δὲ πληγὰς ἑκατὸν τῆ
μάστιγι τυπτέσθω.
Ἐὰν δὲ τις ὄφλη δίκην αἰκίας γονέων,
πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν ἐξ
ἄστεως
εἰς τὴν ἄλλην χώραν καὶ πάντων
ἱερῶν εἰργέσθω,
κατελθῶν δὲ θανάτῳ ζημιούσθω.
Ἐὰν δὲ τις ἐλεύθερος τῷ τοιοῦτῳ
συφμάγη
ἢ συμπίη ἢ τίνα τοιαύτην ἄλλην κοι-
ωνίαν κοινωνήσῃ
ἢ καὶ μόνον ἐντυχγάνων που προ-
σάππηται ἐκῶν,
μήτε εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδὲν μήτ' εἰς
ἀγορὰν
μήτ' εἰς πόλιν ὅλως πρότερον ἢ κα-
θήρηται.

Ὅποιος τυχόν τολμήσῃ να χτυπήσῃ τον
πατέρα του ἢ τη μητέρα του
ἢ τους πατέρες τους ἢ τις μητέρες τους
ο πρῶτος ἄνθρωπος που τον συναντά
αὐτὸν βοηθήσει (το θῦμα)
καὶ ὁ μέτοικος ἢ ὁ ξένος, ἀν βοηθήσῃ,
να καλεῖται σὲ τιμητικὴ θέση στους ἀγώ-
νες
ἀν ὅμως δὲ βοηθήσῃ να ἀπελαύνεται
ἀπὸ τὴ χώρα γιὰ ὅλη τὴ ζωή·
κι αὐτὸς που δὲν εἶναι μέτοικος, ἀν βο-
θήσῃ, ἀς ἐπαινεῖται,
ἀν ὅμως δὲ βοηθήσῃ, να μέμφεται·
καὶ ὁ δοῦλος που θα βοηθήσῃ, ἀς κερδί-
ζει τὴν ἐλευθερία του,
ἀν ὅμως δὲ βοηθήσῃ, να κτυπηθεῖ με
ἑκατὸ χτυπήματα με τὸ μαστίγιο.
Ἀν κάποιος καταδικαστεῖ γιὰ βιοπαραγία
ἐναντίον τῶν γονιῶν του,
πρῶτα ἀπ' ὅλα να ἀπελαύνεται γιὰ πάν-
τα ἀπὸ τὴν πόλη
σὲ ἄλλη χώρα καὶ να ἀποκλείεται ἀπὸ
κάθε ἱερὴ τελετή,
κι ἀν γυρίσῃ ἀπὸ τὴν ἐξορία, να τιμωρεῖ-
ται με τὴν ποινὴ του θανάτου.
Κι ἀν κάποιος ἐλεύθερος φάει μαζί μ'
αὐτὸν
ἢ πιεῖ μαζί του ἢ ἔχει κάποια ἄλλη σχέση
ἢ συναντώντας τον κάπου ἐρθεῖ σὲ επα-
φή μαζί του με τὴ θέλησή του,
οὔτε σὲ τὸ ἱερό να ἐλθεῖ οὔτε σὲ τὴν ἀγορὰ
οὔτε γενικά σὲ τὴν πόλη παρά μόνο ἀφού
ἐξαγνιστεῖ.

Πλάτων, Νόμοι 88 1b-e (διασκευῆ)

Νοηματική απόδοση κειμένου

Στο κείμενο αυτό, αναφέρεται ο συγγραφέας σ' αυτούς που ασεβούν προς τούς γονείς τους ή τους παππούδες τους, αλλά και σ' όποιους σπεύσουν ή δε σπεύσουν να βοηθήσουν τους γονείς ή τους παππούδες. Αν κάποιος, τονίζει ο συγγραφέας, χτυπήσει τους γονείς του, επιβάλλεται, όποιος βρεθεί εκεί, να τρέξει σε βοήθεια των γονιών. Κι αν αυτός είναι μέτοικος ή ξένος να του προσφέρεται τιμητική θέση στους αγώνες· αν όμως δε βοηθήσει να διώχεται από την πόλη και ποτέ πια να μην του επιτρέπεται να επιστρέψει. Κι αν αυτός που θα σπεύσει σε βοήθεια δεν είναι μέτοικος, αλλά ένας που βρίσκεται στην πόλη προσωρινά, να του γίνεται έπαινος· αν όμως δε βοηθήσει να του γίνει επίπληξη. Κι αν είναι δούλος αυτός που θα σπεύσει σε βοήθεια, να του δίνεται η ελευθερία του· αν δε βοηθήσει να του δίνουν εκατό χτυπήματα με το μαστίγιο. Αν κάποιος καταδικαστεί εξαιτίας βιαιοπραγίας κατά των γονιών, να διώχεται από την πόλη σε άλλη χώρα και να μην του επιτραπεί ποτέ να παραστεί σε ιερή τελετή· ακόμα, αν αυτός καταφέρει και επιστρέψει από την εξορία, να τιμωρείται με θάνατο. Κι αν κάποιος πολίτης ελεύθερος φάει ή πει με ένα τέτοιο άνθρωπο ή συνάψει οποιαδήποτε σχέση μ' αυτόν ή το συναντήσει με τη θέλησή του, να του απαγορευτεί να μπει σε ναό ή στην αγορά ή στην πόλη· μπορεί να του επιτραπεί μόνο, αφού εξαγιστεί.

Γραμματική

1. Να βάλετε τα ρήματα στον κατάλληλο τύπο της Προστακτικής:

- _____ (εἰμί, β' εν.) φιλαλήθης, ὦ φίλε, καὶ μὴ πολλὰ _____ (λέγω, ενεστ.) ἀλλὰ καλά.
- _____ (προσέχω, γ' ενικό ενεστ.), ὦ ἄρχον, ἐλευθέρων μέλλεις ἄρχεις καὶ Ἑλλήνων _____ (ἐξετάζω, β' πληθ. αορ.) τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ.
- _____ (εἰμί, β' πληθ.) ἐγκρατεῖς, ὦ νέοι, καὶ μηδὲν ἄγαν _____ (πράττω, β' πληθ. ενεστ.).
- _____ (θαυμάζω, β' εν. αορίστου) καὶ τοὺς τὴν φιλαργυρίαν φεύγοντας.
- Μὴ γέλωτα προπετιῆ _____ (στέργω, β' εν. ενεστ.).
- Μηδεὶς _____ (διδάσκω, γ' εν. ενεστ.) ὡς πρέπει ἡμᾶς βουλευέσθαι.
- _____ (ἄπτω, β' εν. ενεστ.) παῖ λύχνον.
- Ὡ στρατηγέ, τοῦ σοῦ στρατεύματος _____ (φροντίζω, αόρ.).
- Οἱ λόγοι οὗτοι οὕτως _____ (ἔχω, γ' πληθ. ενεστ.).
- Ὑμεῖς _____ (εἰμί) καλοὶ κάγαθοί.
- Ἄνδρες Ἕλληνες, ὑμεῖς _____ (ἄγω, ενεστ.) καὶ τὰ δίκαια _____ (πράττω, αόρ.).

2. Να μεταφέρετε στους άλλους χρόνους της προστακτικής τις επόμενες προτάσεις:

- α. Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος.
- β. Ὁ ἰκέτης τοὺς θεοὺς θεραπευέτω.
- γ. Πέμψον πρέσβεις εἰς Ἀθήνας.

3. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο προστακτικής:

- α. Τὰ τέκνα μὴ(ἐρίζω, ενεστ.) τοῖς γονεуси.
- β. Οἱ μὲν γέροντες(λέγω, ενεστ.), οἱ δὲ νέοι (ἀκούω, ενεστ.).
- γ. Φίλους ἔχων σύ(νομίζω, ενεστ.) θησαυροὺς ἔχειν.
- δ. Ὑμεῖς(φειλόω, ενεστ.) ἡδονὴν φέρουσαν ὕστερον βλάβην.

4. Να βάλετε τα ρήματα στον κατάλληλο τύπο της Προστακτικής:

- Μὴ πολλὰ (λέγω, ενεστ.) , ὧ φίλε, ἀλλὰ καλὰ.
- (προσέχω, γ' ενικό ενεστ.) , ὧ ἄρχον, ἐλευθέρων μέλλεις ἄρχεις καὶ Ἑλλήνων (ἐξετάζω, β' πληθ. αορ.) τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ.
- Μηδὲν ἄγαν (πράττω, β' πληθ. ενεστ.) , ὧ νέοι.
- (θαυμάζω, β' εν. αορίστου) καὶ τοὺς τὴν φιλαργυρίαν φεύγοντας.
- Οἱ λόγοι οὗτοι οὕτως (ἔχω, γ' πληθ. ενεστ.).
- Ἄνδρες Ἕλληνες, ὑμεῖς (ἄγω, ενεστ.) καὶ τὰ δίκαια (πράττω, αόρ.)

5. Να βρείτε τι εκφράζει η προστακτική στις παρακάτω προτάσεις (απαγόρευση, προσταγή, ευχή, προτροπή):

- Μὴ πράττε ταῦτα.
- Χαίρετε!
- Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.
- Ὑγιαίνετε!
- Παύσατε πῦρ!
- Ἄκουε τοῦ διδασκάλου ὧ παῖ.
- Ἄκουσον μὲν πάταξον δέ.
- Σῶσον, Κύριε, τὸν λαὸν σου.
- Θεὸν σέβου, γονέας τίμα.
- Ἄνηρ ἀχάριστος μὴ νομιζέσθω φίλος.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις κατανόησης του σχολικού βιβλίου

1. Πώς επαληθεύεται από όσα διαβάσατε η ιδιαίτερη σημασία που απέδιδε ο Πλάτων στον σεβασμό προς τους μεγαλύτερους;

Από το απόσπασμα αυτό φαίνεται πόσο σημαντικό θεωρεί ο Πλάτων το σεβασμό προς τους μεγαλύτερους, καθώς οι νόμοι του προβλέπουν βαρύτερες ποινές για όσους φερθούν με ασέβεια στους γονείς τους ή στους παππούδες τους. Είτε πρόκειται για δούλο, είτε για μέτοικο, είτε για Αθηναίο πολίτη, οι ποινές είναι αυστηρές, ενώ ο έπαινος γι' αυτούς που θα προσφέρουν τη βοήθειά τους στους γονείς των δραστών θεωρείται απαραίτητος. Μάλιστα ποινές θα επιβληθούν όχι μόνο στους ίδιους τους δράστες, αλλά και σε όσους δεχτούν να τους συναναστραφούν.

2. Από τις ποινές που προβλέπει ο νόμος που διαβάσατε ποια σας φαίνεται πιο αυστηρή; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Πιο αυστηρή φαίνεται αυτή που επιβάλλει θάνατο για όποιον τολμήσει να επιστρέψει από την εξορία, ενώ έχει καταδικαστεί για βιαιοπραγία κατά των γονέων του. Η ποινή του θανάτου είναι η εσχάτη των ποινών, καθώς δεν αφήνει περιθώρια σωφρονισμού του δράστη. Στόχο έχει μόνο τον εκφοβισμό και την παραδειγματική τιμωρία. Πρόκειται για μια ποινή, που σήμερα έχει καταργηθεί στις περισσότερες χώρες.

3. Από το κείμενο που μελετήσατε διαφαίνεται διαφοροποίηση στον τρόπο που ο Πλάτων αντιμετωπίζει διάφορες κοινωνικές ομάδες σε σχέση με την τήρηση της υποχρέωσης να σέβονται τους μεγαλύτερους και να τους βοηθούν, όταν κακοποιούνται. Να καταγράψετε τις ομάδες αυτές και την αντιμετώπισή τους και, αξιολογώντας τις γενικότερες 4 γνώσεις σας για την αρχαιότητα, να προσπαθήσετε να την αιτιολογήσετε.

Οι κάτοικοι της Αθήνας χωρίζονται σε τρεις βασικές τάξεις: Αθηναίοι πολίτες θεωρούνταν όσοι είχαν πατέρα Αθηναίο και αργότερα όσοι είχαν Αθηναίους και τους δύο γονείς τους. Οι άντρες συγκροτούσαν την εκκλησία του δήμου, όπου αποφάσιζαν για τα ζητήματα που αφορούσαν την πολιτεία. Είχαν δικαίωμα ψήφου και μπορούσαν να εκλεγούν στα διάφορα αξιώματα της πολιτείας. Μέτοικοι ονομάζονταν οι ελεύθεροι Έλληνες ή ξένοι που είχαν εγκατασταθεί στην Αττική. Δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα, αφού δεν ήταν Αθηναίοι πολίτες. Ήταν, όμως, υποχρεωμένοι να στρατεύονται και να πληρώνουν έναν ειδικό ετήσιο φόρο, το «μετοίκιο». Ασχολούνταν με το εμπόριο και τη βιοτεχνία, καθώς δεν επιτρεπόταν να έχουν ιδιοκτησία γης στην Αττική. Οι δούλοι θεωρούνται ιδιοκτησία του κυρίου τους και δεν είχαν κανένα δικαίωμα. Από τις ομάδες αυτές οι πιο αυστηρές ποινές, όπως είναι φυσικό σύμφωνα με την αντίληψη της εποχής, προβλέπονται για τους δούλους. Ο μέτοικος απολαμβάνει τιμές, αν βοηθήσει τους γονείς των δραστών και τιμωρείται με απέλαση σε αντίθετη περίπτωση. Ο Αθηναίος πολίτης έχει μικρότερη τιμωρία. Ο δούλος τιμωρείται με μαστίγιο, αλλά έχει μεγάλο έπαινο, αν προσφέρει τη βοήθειά του, αφού σε τέτοια περίπτωση απελευθερώνεται. Η απελευθέρωση ενός δούλου ήταν σαν να του χάριζαν τη ζωή, αφού έπαυε να είναι ιδιοκτησία άλλου και αποτελούσε αυτόνομη ύπαρξη. Οι ποινές, λοιπόν, είναι ανάλογες προς τους επαίνους. Όσο πιο σκληρή είναι η τιμωρία, τόσο πιο μεγάλος είναι ο έπαινος για κάθε κοινωνική τάξη.